

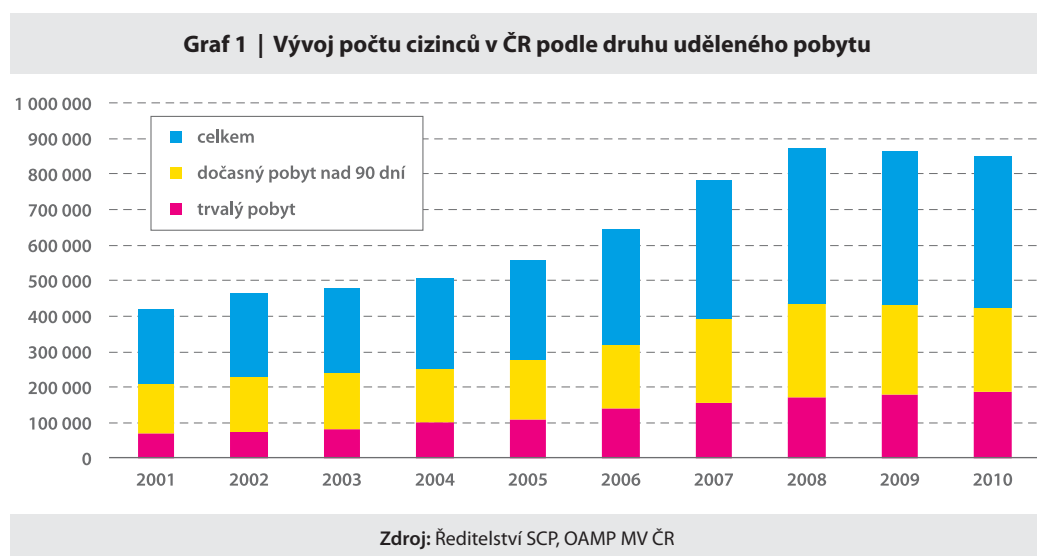
Cizinci na území ČR v uplynulém desetiletí

V České republice spíše potkáte cizince než cizinku. Vyplývá to z analýzy vývoje počtu cizinců na území ČR v letech 2001–2010.

Celkový počet cizinců, tj. podle definice ČSÚ počet osob s jiným než českým státním občanstvím (včetně osob bez státního občanství), dosáhl podle evidence Ministerstva vnitra koncem roku 2010 v ČR 424 291 osob (nezahrnuje azylanty, tj. cizince, kterým byl v daném roce v ČR udělen azyl).

V období 2001–2008 počty cizinců meziročně rostly. Nejvyšší meziroční přírůstek, 70 859 osob, byl na území České republiky evidován mezi lety 2006–2007. Od roku 2009 však došlo k přerušení rostoucího trendu a počty cizinců začaly meziročně klesat (graf 1).

Od roku 2001 kontinuálně rostou počty cizinců, kteří v České republice získali trvalý pobyt. Tento trend je patrný i v období hospodářské krize a recese, tj. 2009–2010. K 31. 12. 2010 bylo na území ČR evidováno celkem 188 952 cizinců s trvalým poby-

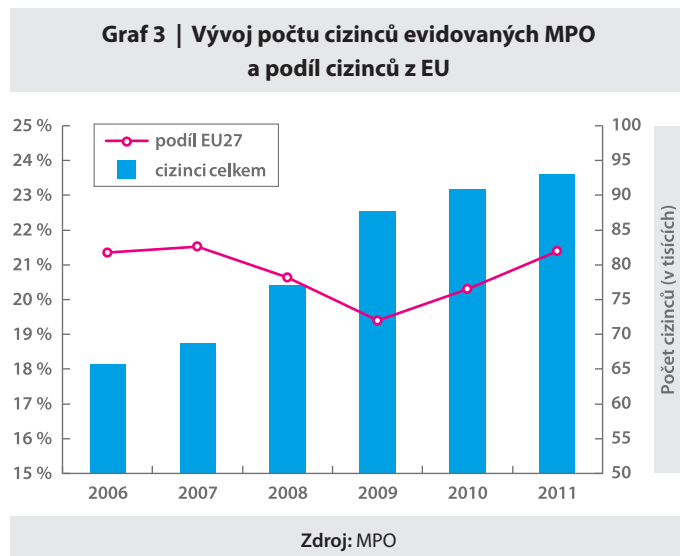
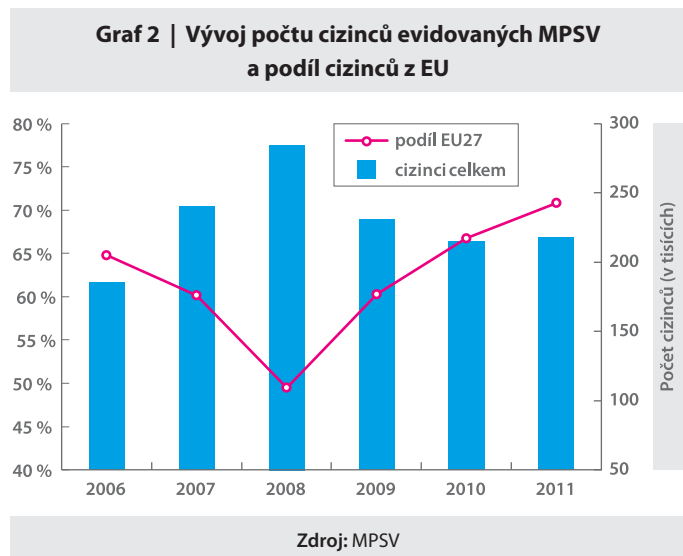
tem, což je o 119 136 osob více než v roce 2001 (graf 1). Oproti tomu počty cizinců s ostatními typy pobytu, tj. s vízy nad 90 dní, dlouhodobým pobytem a přechodným pobytem (posledně zmíněná kategorie zahrnuje občany EU a jejich rodinné příslušníky),

víceméně kopírují trend vývoje celkového počtu cizinců. Je zde tedy patrný výrazný pokles v letech 2008–2010 (o 30 035 osob, na 235 339 v roce 2010).

Mezi cizinci převažují muži. Podíl žen se však v posledních letech mírně zvyšuje. Zatímco v roce

2008 tvořily ženy 39,6 % z celkového počtu cizinců žijících v ČR, koncem roku 2010 dosáhl jejich podíl 42,4 %.

Z hlediska složení podle státního občanství tvoří téměř třetinu (31,9 % v roce 2010) z celkového počtu cizinci pocházející ze zemí

EU. Majoritní část tedy připadá na cizince ze třetích zemí.

Z hlediska jednotlivých zemí původu dominují mezi cizinci ze třetích zemí Ukrajinci, Vietnamci a Rusové. S odstupem následují Moldavané, občané Spojených států a Mongolové. Občané Ukrajiny, Vietnamu a Ruska mají zároveň vyšší tendenci se v ČR trvale usazovat – to potvrzuje zřetelný nárůst držitelů trvalých pobytů těchto státních příslušníků v posledních letech.

Mezi cizinci pocházejícími z některého ze států EU mají jasnou převahu občané Slovenska, následováni Poláky a Němci.

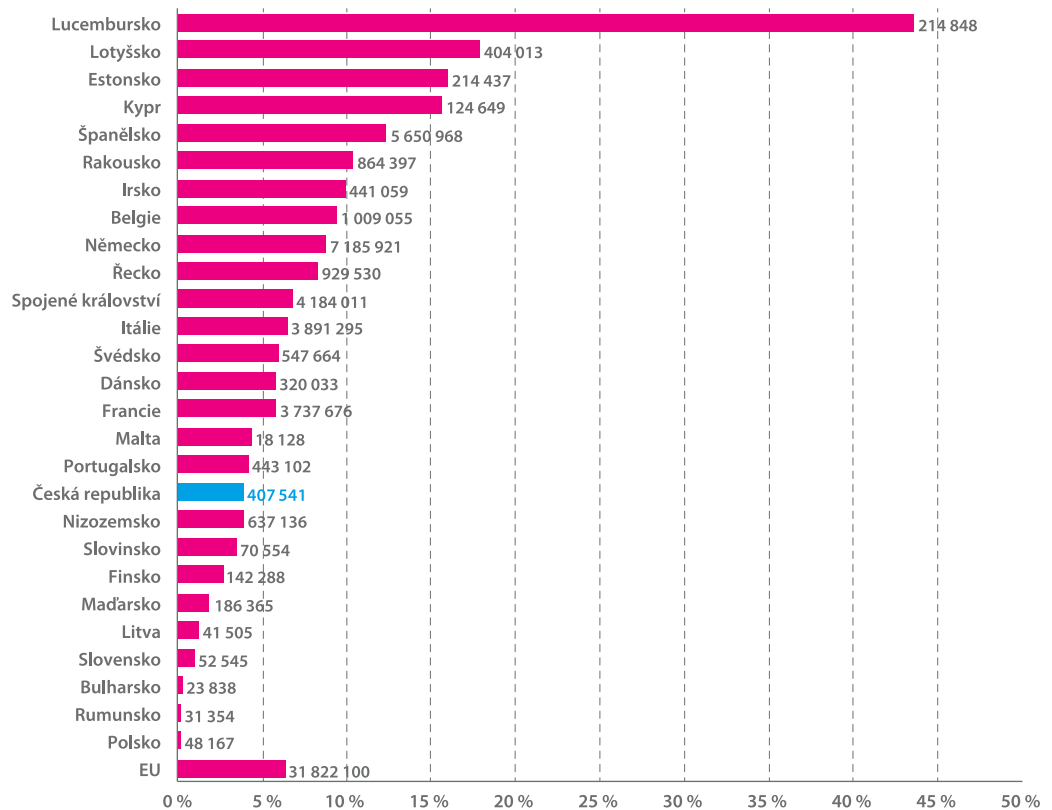
Za zmínku stojí jistě to, že občané tří zdrojových zemí – Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu představují dlouhodobě nejpočetnější skupiny cizinců zdržujících se na území ČR. V roce 2010 tvořili cizinci pocházející z těchto zemí 60 % z celkového počtu cizinců registrovaných v ČR.

Jak mezi cizinci ze třetích zemí, tak mezi cizinci ze zemí EU převažují muži. Podíl žen je však v průměru o něco nižší mezi cizinci ze zemí EU. V roce 2010 dosáhl 40,7 % (vs. 43,2 % mezi cizinci ze třetích zemí).

Vývoj zaměstnanosti cizinců

Zaměstnanost cizinců je v České republice tvořena skupinou evidovanou MPSV a cizinci evidovanými MPO. Jedná se tedy o zaměstnanost a držitele živnostenského oprávnění. V posledních letech došlo k velkým změnám, a to především ve skupině cizinců zaměstnanců. Ti dosáhli nejvyššího počtu v roce 2008 a od té doby jejich počet klesá či stagnuje (graf 2). Naopak u cizinců, kteří na území České republiky působí jako podnikatelé, je situace opačná a jejich počty se meziročně stále zvyšují (graf 3). Je tedy pravděpodobné,

Graf 4 | Počet cizinců a jejich podíl na populaci podle států EU v roce 2009

Zdroj: Eurostat

že se část cizinců pouze přesunula z evidence MPSV do evidence MPO.

Co se týká podílu cizinců pocházejících ze zemí EU, je patrné, že vyšší podíly cizinců z Evropské unie se nacházejí v evidenci MPSV, přičemž se zdá, že v posledních letech

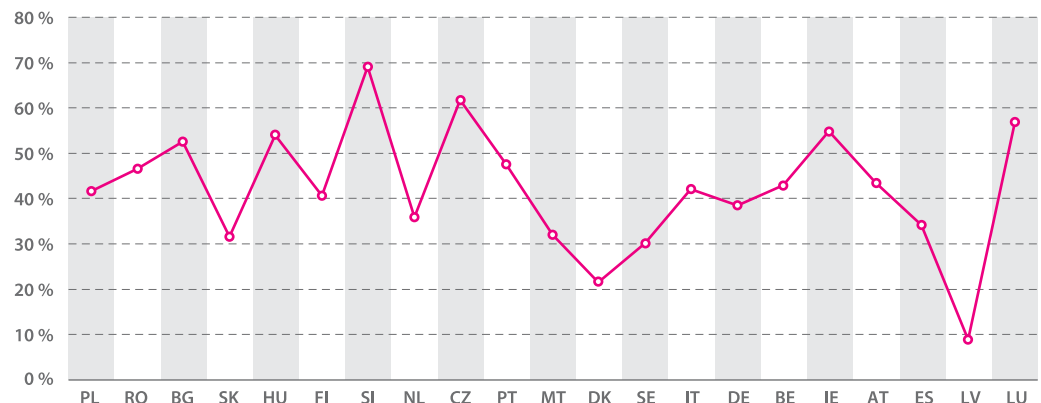
dochází k zestupu tohoto podílu. Naopak v evidenci MPO se podíl cizinců z EU pohybuje po sledované roky na přibližně stejné úrovni.

Nejčastější státní občanství v obou evidencích odpovídají nejčetnějším státním občanstvím v populaci všech cizinců. Na před-

ních pozicích se objevují Ukrajinci, Slováci a Vietnamci, někdy se mezi tuto trojici dostanou ještě občané Ruska a Polska.

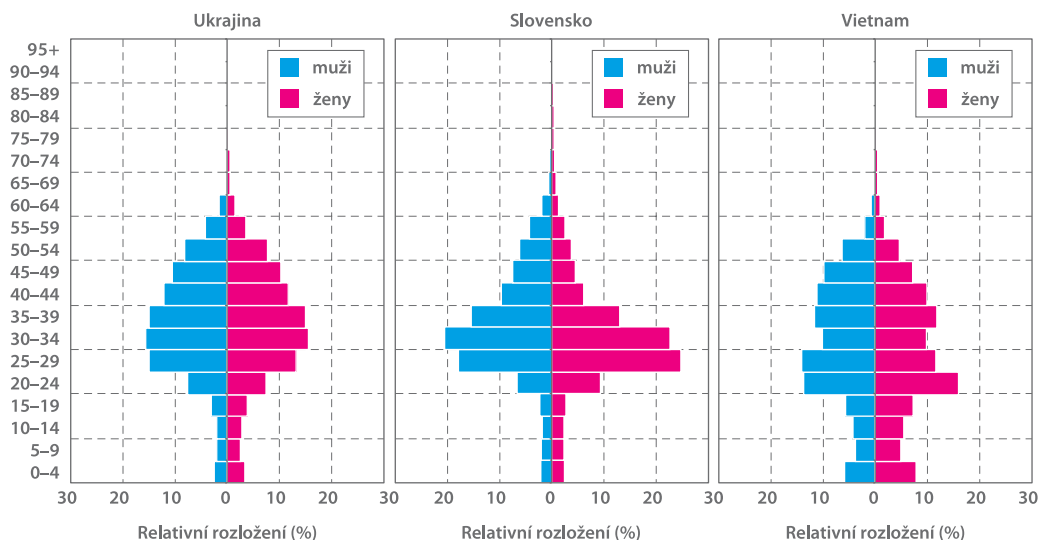
Jak bylo popsáno výše, může být vzestup v evidenci MPO a naopak pokles na MPSV způsoben „přeléváním“ cizinců z pozice zaměstnan-

Graf 5 | Podíl tří nejvíce zastoupených státních občanství na celkovém počtu cizinců v roce 2009

Zdroj: Eurostat

Graf 6 | Relativizovaná věková struktura TOP 3 státních občanství v roce 2010

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie MV ČR

ce do pozice živnostníka. Stává se to zejména u státních občanství Polska a Slovenska. V případě Polska je „přelévání“ nejvíce patrné mezi roky 2009 a 2010. Je však nutné upozornit, že zatímco pokles byl u vyjmenovaných státních občanství v řádech stovek a tisíců, nárůst byl oproti poklesu nevýrazný a nemohlo tak zcela dojít ke kompenzaci.

U cizinců pocházejících z třetích zemí jsou výše popsané změny více patrné, především pak změna mezi roky 2009 a 2008. Dobře viditelné je to v případě Ukrajiny a Vietnamu, kdy se těchto státních občanství týkal pokles v evidenci MPSV a zároveň nárůst v evidenci

MPO. Podobně však, jako v předchozím případě, nebyly počty poklesu, resp. vzestupu vyrovnané a ani zde nemohlo dojít k úplnému vyrovnání ztráty cizinců.

Cizinci v ČR v evropském kontextu

Česká republika nepatří mezi významné imigrační státy, podíl cizinců na populaci činí necelě 4 procenta (graf 4). V porovnání s EU se tak řadíme mezi státy s malým počtem populace cizinců. Z hlediska absolutních počtů je na tom podobně ještě Portugalsko a Lotyšsko (v případě Lo-

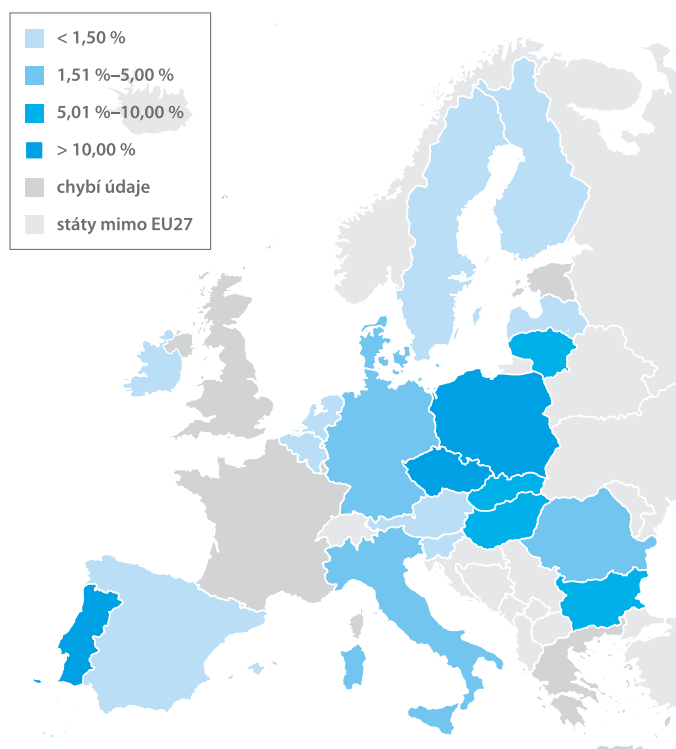
tyška a ještě Estonska se jedná o tzv. „recognised non citizens“, mezi něž patří zejména občané bývalého Sovětského svazu, kteří jsou trvale usazeni v dané zemi,

ale nezískali lotyšské či estonské občanství).

Zmíněné Portugalsko mělo v roce 2009 také podobný podíl cizinců jako Česká republika, naopak Lotyšsko patří v podílu cizinců mezi špičku v rámci EU. Z hlediska rozdělení populace cizinců podle státního občanství na EU a mimo EU se Česká republika mezi státy EU řadí „doprostřed“. V České republice patřilo víc jak 64 % cizinců do skupiny mimo EU a zbytek byli příslušníci EU.

Populace cizinců v České republice má v porovnání s ostatními zeměmi EU jistá specifika. Nejvýrazněji se projevuje v zastoupení tří nejčastějších státních občanství vyskytujících se na našem území. Jak bylo uvedeno výše, jedná se o státní občanství Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu, jejichž podíl na všech cizincích evidovaných v republice dosahuje téměř hodnoty 62 %. Podobnou hodnotu TOP

Kartogram 1 | Podíl cizinců se státním občanstvím Ukrajina na celkovém počtu cizinců v roce 2009

Zdroj: Eurostat

Narození cizinců v ČR podle státního občanství

	2007	2008	2009	2010
Živě narození – cizinci	2 094	2 666	3 104	3 034
podíl cizinců na živě narozených v ČR (v %)	1,83	2,23	2,62	2,66
z toho státní občanství:				
Vietnam	767	913	947	862
Ukrajina	431	604	775	795
Slovensko	249	304	434	437
ostatní	647	845	948	940
ostatní (v %)	30,90	31,70	30,54	30,98

Zdroj: ČSÚ

tří státních občanství můžeme vidět ještě ve Slovinsku, Irsku a Lucembursku (graf 5). Ve Slovinsku hodnota dosahovala téměř 70 %. Ve Slovinsku tvořili takto vysokou hodnotu občané bývalé Jugoslávie (Bosna a Hercegovina, Srbsko, Makedonie), v Irsku to byli občané Spojeného království, Polska a Litvy a v Lucembursku se mezi TOP třemi občanstvími vyskytovala státní občanství Portugalska, Francie a Itálie.

Státní občanství

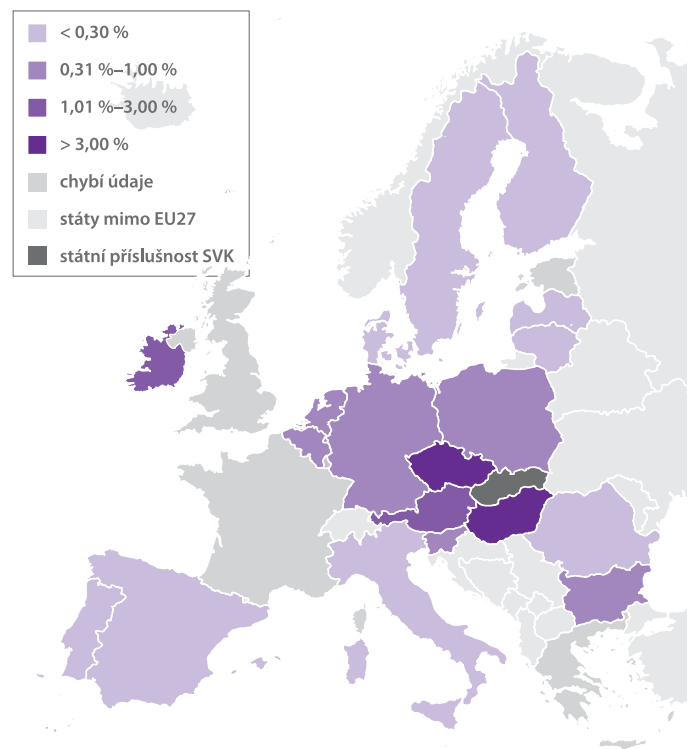
Pokud se však zaměříme na státní občanství nejvíce zastoupená právě v České republice, zjistíme, že v žádné jiné zemi EU nepřesáhl podíl těchto tří občanství 30% hranici. Pouze v Polsku se k ní přiblížil, a sice hodnotou mírně přesahující 25 %. Největší měrou k tomuto číslu přispěli cizinci s ukrajinským státním občanstvím.

Můžeme konstatovat, že ve všech státech EU kromě Rakouska a Polska se na vlastní hodnotě podílu největší měrou podíleli občané Ukrajiny (kartogramy 1, 2 a 3).

Co se týká absolutních počtů, drží si Česká republika první pozici v počtu Slováků, nikde jinde ve státech EU není počet cizinců se slovenským státním občanstvím tak vysoký. U zbývajících státních občanství drží v případě Vietnamu první pozici Německo s počtem těsně pod 90 000, v případě Ukrajiny registrovala v roce 2009 nejvyšší počet těchto cizinců Itálie následovaná Německem. Česká republika stála na třetím místě.

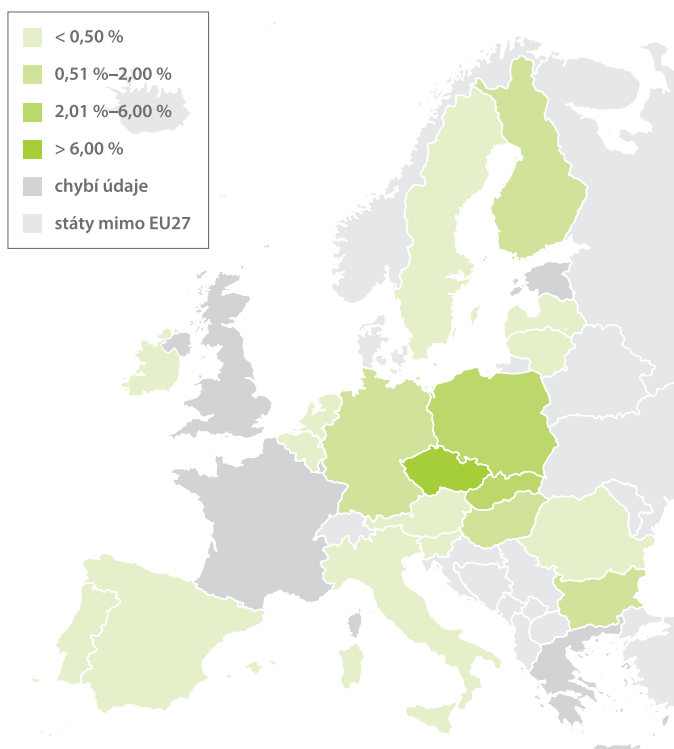
Populace cizinců má také svou specifickou věkovou strukturu. Její tvar je ovlivněn intenzitou migrace podle věku, nejvyšší počty imigrantů přicházejí do cílových zemí přibližně ve věku 20–35 let. Tvar věkové pyramidy cizinců má tedy výraznější základnu, která je

Kartogram 3 | Podíl cizinců se státním občanstvím Slovensko na celkovém počtu cizinců v roce 2009

Zdroj: Eurostat

Kartogram 2 | Podíl cizinců se státním občanstvím Vietnam na celkovém počtu cizinců v roce 2009

Zdroj: Eurostat

tvořena dětmi imigrantů, a dále je nejvýraznější střední část pyramidy, kde se naopak nacházejí lidé v produktivním věku přicházející do České republiky vykonávat povolání.

Věková struktura

Tvar věkové struktury Ukrajiny se velmi podobá věkové struktuře všech cizinců v republice (graf 6). Naopak u Slovenska je vidět mnohem výraznější zastoupení ve věkových skupinách 25–29 let a 30–34 let, než tomu bylo v případě Ukrajiny, a také zde není prakticky vůbec patrné rozšíření pyramidy u základny. Věková struktura občanů Vietnamu je specifická ve věkové skupině 0–4 let, která je oproti předchozím dvěma státním občanstvím zastoupena poměrně výrazně. Také ve věkových skupinách 40–50 let je vidět mnohem rovnoměrnější relativní rozložení.

S tvarem věkové struktury výrazně souvisí počty narozených dětí, resp. úroveň plodnosti. V roce 2009 měla úhrnná plodnost cizinců hodnotu 0,72. Co se týká absolutního počtu, pohyboval se v posledních letech okolo tří tisíc. Mezi roky 2009 a 2010 je vidět mírný pokles. Z absolutních počtů a hodnoty podílu narozených (tabulka) je vidět, že počty narozených cizinců jsou poměrně nízké. Nejvíce cizinců se v České republice dlouhodobě rodí občanům Vietnamu, čemuž odpovídá i základna jejich věkové pyramidy, dále pak Ukrajiny a Slovenska. Počty odpovídají nejčastějším státním občanstvím vyskytujícím se v republice.

**Hana Bardoňová,
Jarmila Marešová
oddělení pracovních sil, migrace
a rovných příležitostí**